INUIT ATAQATIGIIT
INATSISARTUNI

UKA 2026/262

27.10.26.

Peter Olsen

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissatut siunnersuut, qanoq ililluta inuusuttut ajornannginnerusumik sunngiffimmi sulisissinnaanerigut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Karen Marie Kyed Frederiksen, Demokraatit)

Oqaaseqaat:

Ileqqutoqqatsinni kulturittinnilu meeqqat inuusuttullu imminnut napatissinnaanngorlutik ilinniartinneqartarnerat pingaaruteqarsimavoq.

Siuaasatta piffissap ilungersunartup nalaani inuusarnertik pissutigalugu, meeqqatik imminut napatissinnaanngorlugit perorsarnissaat pingaaruteqarsimavoq. Avatangiisit silallu pissusiat sakkortusinnaasarnerat ilaatigut pissutaalluni, inuuniarnerlu ilaqutariit nunaqqatigiillu suleqatigiinnerannik ikioqatigiinnerannillu pisariaqartitsilluni.

Taamaattumik meeqqap suliassanik ilikkartinnissaa, akisussaaffimmik tigusisinnaanissaa aammalu nammineq ikiuussinnaanissaa inuunermut pingaaruteqartuusimapput. Imminut napatissinnaaneq kisiat pinngikkaluarlugu, aammali piffissami ajornartoorfiusumi ilungersunartorsiorfimmilu, ilaquttanik nunaqqatigisanullu allanut aamma ikiuinissamut piareersimasinnaalernissaq aammattaaq pingaartinneqarsimalluni. Taamaattumik meeqqat inuusuttullu piginnaasassanik ilinniartinneqartarnerat, aamma angerlarsimaffimmi peqataatinneqartarnerat, ilaqutariit inuiaqatigiillu ingerlatiinnarnissaannut pingaaruteqarluinnaqqissaartuusimavoq.

Tassa taamaalluinnaaqqissaarpoq. Siulitta taamatut qitornaminnik perorsaallutillu maligassiuisarsimanerat ataqqisassaavoq nersualaagassaallunilu. Ullumikkumut suli tamamnna atuuttariaqaraluartoq.

Qitornattami imminut napatissinnaanngorlugu perorsarnissaa, uagut angajoqqaajusugut nammineerluta akisussaaffigaarput. Akisussaaffimmillu tigusisinnaalernissamut, sulinermillu sungiusarnissamut, aallartiffiusinnaasutut pingaaruteqarluinnartoq tassaavoq Angerlarsimaffik; Angerlarsimaffimmi suliassanik peqataatitsineq, akisussaaffimmik tigusineq aamma nammineq qanoq iliuuseqarnikkut pilersitsisinnaaneq. Tamakkuusullu ilinniagassat, ilikkagassallu inersimasunngornermi pisariaqarluinnartut ilagilluinnagaat.

Ullumikkut Kalaallit Nunaanni angajoqqaat amerlasuut inuunerminni ilungersunartunik atugassaqartitaapput, tamannalu pissutigalugu meeqqaminnik perorsaanerminni akisussaaffimmik tamakkiisumik naammassinninnissaminnut periarfissaat killeqarsinnaallutik. Tamatuma kingunerisinnaavaa meeqqat angerlarsimaffimmi ikiuuttarnissap qanoq pingaaruteqassusiata ilinniartinneqanngitsoortarnera, soorluttaaq sunngiffimmi suliffeqarsinnaanerup

inersimasunngornissamut aamma ilinniutaasinnaasoq pingaaruteqarluinnartuusullu ilikkartinneqanngitsoorsinnaasarluni.

Taamaakkaluartoq, puiussanngilarput ullumikkut inuusuttorpassuaqarmat 18-it inorlugit ukiulinnik sunngiffimminni suliffimmik misilittagaqartunik, ingerlataqartalereersunillu. Tamanna pitsaasuuvoq, suliffimmimmik misilittagaqalerneq, akisussaaffimmik tigusinnaalerneq, minnerunngitsumillu inunnik allanik suleqateqarsinnaaneq tassani ilinniarfigisinnaasarmassuk.

Kisianni aamma puiussanngilarput ajoraluartumik inuusuttorpassuaqarmat taamatut periarfissaqanngitsunik. Soorluttaaq oqallisissiamik siunnersuuteqartup taamatut oqariartuutigigaa.

Taamaattumik, tamanna pillugu oqallisissiamik uuminnga siunnersuuteqarsimasoq Karen Marie Kyed Frederiksen Demokraatineersoq qutsavigerusupparput, oqallisissamik imaattumik saqqummiussaqarsinnaammaat. Inuusuttummi sunngiffimmi suliffittaarsinnaanerannut tunngasumik oqallinnissarput pitsaasuuvoq ullutsinnullu pissutsinut pivusuusunut aamma naleqquttuulluni.

Inuit Ataqatigiinniit isumaqataavugut; Inuusuttut sunngiffimminni suliffittaarsinnaanerannut tunngasumik aamma aporfiit qanoq ikilisarneqarsinnaanerannut tunngasumik, inuusuttullu amerlanerusut periarfissaqalernissaat qanoq qulakkeerneqarsinnaanersoq pillugu oqallinnissarput pingaaruteqarpoq.

Sooruna taava inuusuttunut 18-it inorlugit ukiulinnut sunngiffimmi suliffittaarnissaq ullumikkut taama ajornakusoortigisoq? Aamma sumik peqquteqarpa?

Inuusuttut suliffittaarnissaannut aporfiusinnaasut arlaqarput. Ilaatigut suliffissat inatsimmut naleqquttut ikippallaarnerat pissutaasinnaalluni. Uanga nammineerlunga eqqaamalluinnaqqissaarpara, 1970-ikkut qiteqqunneranni meeqqat atuarfiuanni atuartuullunga – inuusuttuaraallunga aasaanerani Sisimiut aalisakkeriviani sulisinnaasarnikuullunga. Taamanikkut kontant-inik aningaasarsisarallaratta.

Tassa kisianni 2006-ip kingorna, inatsisinillu sukaterisimanerup kinguneranik ajoraluartumik tamanna periarfissaajunnaarnikuuvoq. Uggornarluinnaqqissaartumik tamanna periarfissaajunnaarsimavoq.

Inatsit pineqartoq ilaatigut ima oqariartuuteqarmat;

1. **Inatsisit sukangasuut, sulisitsisunullu piumasaqaatit**

- **Navianartorsiorsinnaanermik naliliineq;** Sulisitsisup inuusuttup isumannaatsuunissaa tamakkiisumik akisussaaffigaa. Inuusuttup 18-it inorlugit ukiullip atortunik teknikikkoortunik atuinissaa imaluunniit taakkua eqqaanni sulinissaa sioqqullugu, suliffiup navianartorsiorsinnaanermik naliliineq allakkatigut uppernarsassavaa. Tamassuma suliffiit mikinerit ilaasa inuusuttunik sulisoqalernissaat kissaatigineq ajorpaat, allaffissornermik annertunerusumik piumasaqaateqarmat.
- **Nakkutilliineq sukaterneqartoq:** Inuusuttut suliamut pikkorissarneqarluassapput, kiisalu inunnit 18-ileereersunit nakkutigineqartuassallutik. Suliffiup suliassat inuusuttup kisimiilluni suliarisinnaanngisai amerlatsillugit, sulisussat tulluarsarniarnissaat unammillernarsinnaasarpoq.

2. Sulinermi piffissarititat killeqarneri (Atuarneq)

Inatsisitigut inuusuttut atuarnerat illersorneqarpoq, taamaattumik ulluinnarni suliffissaat ersarissumik killeqartinneqarput:

- **15-it inorlugit ukiullit;** Atuarfiup nalaani ullormut annerpaamik **tiimit marluk** (2 timer) sulisinnaapput, atuarfiusartunilu sapaatip-akunneranut annerpaamik **tiimit 12-it** (12 timer) sulisinnaallutik.
- **Unnuarsorneq inerteqqutaasoq:** 18-it inorlugit ukiullit nalinginnaasumik unnuakkut sulisinnaanngillat. Inuusuttut 15-17-inik ukiullit (9. klasse naammassereersimasut) suliffiit ilaanni unnukkut nal. 24.00-mut sulisinnaatitaagaluartut, suliffissat piffissalerneri suli unammillernartuusarput.

3. Timikkut aaqqiinerit inerteqqutillu

Inuusuttut sunik suliaqarsinnaanerat ersarissunik killeqarfeqarpoq:

- Timikkut tarnikkulluunniit annertuumik oqimaappallaartunik, imaluunniit peqqissutsimut ulorianartunik suliaqassanngillat.
- Nalinginnaasumik 12 kg sinnerlugit oqimaatsunik kivitsissanngillat.

Qulaani taakkartorneqartut saniatigut, sunngiffimmi suliffittaarsinnaannginnermut tunngaviusinnaasut ilaagaat atuarnerup saniatigut piffissaqarnissamik amigaateqarsinnaaneq, kiisalu suliffimmik nassaarnissamut paasissutissanik siunnersorneqarnermillu amigaateqarneq.

Tassa imaappoq, inuusuttut suliffimmik misilittagaqannginnerannut, sunngiffimminnilu suliffittaarsinnaannginnerannut ilaatigut peqqutaasinnaavoq, sulisitsisut inuusuttup atorfinitsinnissaannut tunngatillugu inatsisitigut nalornissuteqarsinnaanerat.

Taamaattumik inuusuttut pillugit sulinermi malittarisassat, sulinermi isumannaallisaaneq aamma sulisitsisut akisussaaffii pillugit paasissutissat ersarissuunissaat pingaarluinnaartuuvoq.

Qulaani taakkartorneqartut tunngavigissagaanni immaqa taava isumaqartoqarsinnaanerpa inatsisit sukangavallaalersimasut? Inatsisit sukangavallaalersimanerat pissutaalersimanerpa inuusuttut sunngiffimminni suliffittaarsinnaajunnaarsimanerannut?

Taava taama isumaqarsimagaanni, immaqa taava soormi inatsisaamik taava qasukkaasoqarsinnaanngila? Inatsimmik qasukkaanikkut ajornartorsiut qaanngerneqarsinnaanerpa?

Taamaassimappammi taava inatsimmik qasukkaaniarta allannguiniartalu.

Kisianni taama oqaannassalluni ajornaatsiginngilaq. Ilaatigu pissutigalugu:

Eqqaamasariaqarparput Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik Kalaallit Nunaanni suli Danmarkip naalagaaffiata ataani inissisimammat, sulinermilu avatangiisinut tunngasut inatsisiliornerannut akisussaaffik suli angerlaanneqarsimanngimmat.

Piffissanngunnginnerpa suliassaqarfiup inatsisillu nunatsinni pissutsinut naleqqussarneqarnissaa pillugit, suliassaqarfiup nunatsinnut “angerlaanneqarnissaat” oqallisigissallugu.

Nunatsinni nammineq inatsisitigut sinaakkusiisinnaaneq, inuusuttullu sunngiffimminni sulisinnaanissaannut periarfissat, isumannaallisaanerlu pillugit aaqqissuussineq pitsaanerusumik

ilusilersorneqarsinnaassagaluarpoq.

Oqallisissiap siunertaa anguniagaalu tapersernarpoq aamma ajornartorsiut, taamaattumik tamanna pillugu Inuit Ataqatigiinniit oqallinnermut peqataarusuppugut. Inuusuttut sunngiffimmi suliffittaarnissaat ajornannginnerulersinniarlugu qanoq iliuuseqarsinnaanerluta ataatsimoorluta ujartornissaa pingaaruteqarpoq.

Qujanaq

Peter Olsen

Inuit Ataqatigiit